

Задорожна М.Д.,
*студентка 6 курсу, 4 групи, Інституту
прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

МАРГІНАЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЯК ФОНОВЕ ДЛІЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЯВИЩЕ

Ключові слова: фонові явища, злочинність, негативні явища, прояви аморальності, маргіналізація, маргінал.

Анотація. У тезах розглянуто питання маргінальності як фоновового явища. Встановлено вплив маргінальності на злочинність.

Анотація. В тезисах рассмотрены вопросы маргинальности как фонового явления. Установлено влияние маргинальности на преступность.

Ключевые слова: фоновые явления, преступность, негативные явления, проявления безнравственности, маргинализация, маргиналы.

Summary. In theses examined the issues of marginality as a background phenomenon. Established the influence of marginality on crime.

Key words: background phenomena, crime, negative phenomena, manifestations of immorality, marginalization, marginal.

Постіндустріальна стадія розвитку людства вимагає переосмислення й уточнення багатьох положень кримінологічної теорії, перегляду традиційних підходів до боротьби зі злочинністю. На сучасному етапі кримінологія проходить етап формування нової парадигми, зміни наукового світогляду, генерування ідей та упровадження інновацій [8, 169]. На сьогодні однією з найгостріших проблем сучасного суспільства є деформація соціальної структури та як наслідок виникнення ситуації коли певна частина людей не встигає адаптуватися до нових умов життя й виштовхується на край, межу або навіть за межі нового соціокультурного

стандарту [1, с.12]. Саме це слугує першопричиною виникнення типових маргінальних умов та явища маргінального людського індивіда існування та збільшення маргінальної категорії населення, що, в свою чергу, тісно пов'язано з розвитком злочинності. Методологічною основою дослідження є твердження, що людський потенціал формується на основі стосунків усередині груп людей, які об'єднуються через спільні інтереси та підтримують неформальні контакти з метою взаємної вигоди та допомоги. Людський потенціал нерозривно пов'язаний з інституційними формаціями, буквально сформованими ними [7].

Питання маргіналізації особи та населення в цілому в контексті кримінології вивчалися В.В. Вітвіцькою, Ю.Л. Іваненко, Б.М. Голковкіним, С.Ф. Денисовим та іншими.

Під поняттям маргінал (з лат. «той, що знаходиться на краю») розуміють індивіда, який втратив ознаки належності до стабільного соціального інституту, прошарку, групи в межах сформованих соціальних стосунків, що перебуває у проміжному, «погранично-му стані між ними» [2, с. 198].

Витоки й першопричини маргіналізації населення зумовлені кризовими явищами суспільно-політичної, морально-етичної та економічної ситуації в країні. Зокрема, такі явища як бідність, безробіття, економічна та соціальна нестабільність пришвидшують процеси маргіналізації населення.

В якості маргіналів виступають бездомні, безпритульні, жебраки, бродяги, тобто всі ті, які наділені характерними соціальними та психологічними ознаками.

Соціальні ознаки обумовлені становищем маргінальної особи в системі суспільних відносин та належністю до певної соціальної групи. Як правило, до таких соціальних ознак відносять відсутність престижності соціальних ролей, відчуженість від навчальних або трудових колективів, завищені потреби, для задоволення яких доводиться порушувати закон. Інтернет знеособив спілкування, зробив його анонімним, сформував новий тип суспільних відносин та цінності, які поки що не захищені кримінально-правовими заборонами. Одночасно, у сучасних підлітків значно розширився діапазон небезпечної поведінки, що формально не підпадає під дію Кримінального кодексу [6, 209].

Психологічні ознаки маргінальної особи включають особливості її інтелектуальних, емоційних та вольових якостей. Маргінали характеризуються зниженим рівнем загальноосвітніх знань, вузьким світоглядом, а іноді й розумовою відсталістю та обмеженими здібностями до суспільно корисної діяльності. Їм притаманні нестриманість, необдуманість учинків, агресивність, конфліктність, мінливість у ставленні до інших людей. Вольові властивості маргінальної особи характеризуються слабовіллям, піддатливістю, неспроможністю протистояти негативним зовнішнім факторам [3, с. 114].

Сукупність наведених соціальних та психологічних ознак зумовлює здатність цієї категорії осіб до вчинення злочинів, до того ж цьому сприяє саме суспільство, де існує велика кількість суперечностей. Так, представники вищезгаданої категорії населення знаходяться у «групі ризику» та підпадають під процес втягнення їх у загальнокримінальну злочинну діяльність, виступаючи як у якості злочинців, так і в якості жертв.

Таким чином, маргінальність виступає негативним явищем, що утворює сприятливе середовище для існування та розвитку злочинності. У кримінології такі явища називаються фоновими [4, с. 14]. Фонові явища є сприятливим середовищем для поширення злочинності, оскільки вони розширюють вплив неправових інститутів та норм, а також впливають на суспільну свідомість, деформуючи її таким чином, що антисоціальна поведінка видається звичною. Слід зазначити, що саме фонові для злочинності явища в тому чи іншому об'ємі формують стійку антисуспільну спрямованість особи та свідчать в певній мірі про рівень імовірності вчинення особами злочинних діянь [5, с.103].

Отже, негативні процеси, які відбуваються впродовж останніх років у нашій державі, сприяють маргіналізації суспільства. В свою чергу, високий рівень маргінальності населення негативно впливає не тільки на його соціально-економічні перспективи, але й на морально-психологічну атмосферу суспільства. Разом з тим, маргінальність, виступаючи фоновим явищем, активно підживлює злочинність, має потужний криміногенний потенціал та становить чималу суспільну небезпеку. Враховуючи вищенаведене, я вважаю, що завданням правоохоронних органів та суспільства в

цілому повинно стати запобігання трансформації маргіналів у категорію злочинців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Литвинчук О.В. Ідентичність як проблема маргінального індивіда: соціально-філософський аналіз / Оксана Литвинчук [монографія]. – Житомир : ЖДТУ, 2018. – 196 с.
2. Іваненко Ю.Л. Бродяжництво як маргінальне соціально негативне явище у суспільстві. / Ю. Л. Іваненко. – Дніпро: Право і суспільство, 2012. – с. 197 – 201.
3. Вітвіцька В.В. Маргіналізація населення як чинник злочинності. /В.В. Вітвіцька.- Харків: Вісник Кримінологічної асоціації України, 2013. – с. 111 – 115.
4. Головкін Б. М. Роль фонових явищ у детермінації злочинності //Б.М. Головкін. - Київ: Національна акад. внутр. справ, 2014. - с. 12-16.URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/10697/1/zbir-tez-kriminol_p012-016.pdf
5. Фіалка М. І. Фонові явища та детермінанти злочинності: співвідношення та взаємозалежність термінів / М.І. Фіалка. - Харків: ХНУВС, 2018. - с. 103-104.
6. Головкін Б.М. Злочинність неповнолітніх як суспільна проблема // Проблеми законності. 2016. № 133. С. 204-217 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_133_21
7. Tsytko, Victoria, Kateryna I. Alieksieieva, Iryna A. Venger, Oleksii V. Tavolzhanskyi, Nataliya I. Galunets, & Alona V. Klyuchnik. « Information Policy of the Enterprise as the Basis for the Reproduction of Human Potential in the Structure of Public Social Interaction.» Journal of Advanced Research in Law and Economics [Online], 10.6 (2019): 1664-1672. Web. 6 Nov. 2020
8. Головкін Б.М. Теперішнє і майбутнє кримінології //Проблеми законності. Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2020. № 149. С. 168- 184. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/200724/205532>

Науковий керівник: к.ю.н., доц. О.В. Таволжанський